

Milan Vincetič

Milan Jesih: *Mesto sto*.

Ljubljana: Cankarjeva založba (Zbirka Poezija), 2007.

Če je Ljubljana Mete Kušar v njeni pesniški zbirki s tem naslovom (2004) pridvignjena v kozmologijo duhovnega ter kozmosa, je “mesto sto”, kot poimenuje našo prestolnico Milan Jesih v tej pesniški zbirki, “nemara znova Goga, prizorišče malih ničevosti in smrtonosnih hrepenenj, nikdar uresničenih sanj,” kot je za popotnico tej zbirki zapisal Ivo Svetina. V njej, kot nadaljuje, se “vsakdanja puščobnost in plehkost vsakdana spreminja v radostno sozvočje, véliko simfonijo slovenskega jezika, v kateri se čas grize v svoj rep in je preteklost prihodnost in jutri včeraj in sedanjost zgolj sen, utvare in spomini”.

Da je Milan Jesih do bravuroznosti preklesal slovenski jezik, je “dokazal” že svojimi prelomnimi *Soneti* (1989), v katerih je že premnogokrat (pre)izkušano sonetno posodo napolnil z nepridvignjenostjo; seveda se posoda zaradi nje še zdaleč ni okrušila, temveč požlahtnila. V zbirki *Mesto sto* je sicer opustil zunanjo sonetno zgradbo, ni pa se mogel odreči sonetnemu metrumu, ki se oglašča tudi v pogosto zalomljenih štirivrstičnicah, da bi še pospešil gradacijo ter notranjo dramaturgijo, ki je še kako nujna za anekdotične skice, iz katerih je natkan ljubljanski vsakdanjik. Le-ta, pa naj je v očeh bralca še tako mimobežen ali celo bizaren, je vselej popopran z veliko jesihovske šegavosti ter žgečkljivosti, tudi ironije, ki se tu in tam pretopi celo v grotesknost (V špitalu – noč je od tišine tišja). Ob tem je treba še dodati, da pesnik pesmi ni naslovil – prvi verzi so pravzaprav naslovi –, da bi še bolj premešal mestne vedute, ki so sicer prepoznavne skozi njegov zrcalasti objektiv. Bolje rečeno: skozi pesnikov občutljivi okular, v katerega mrežnici se najdejo tako bronasti kipi veljakov, ki so “zglede ljudstvu in slepilo večne slave” in na katere “počepajo golobi srat”, kot “gospa s pogledom v praznih daljah, ki odstotno puha”, medtem ko njen mož premleva “časnik, ki šumi, kot škriplje suha voda”, in navsezadnje vrsta sanjavih profesorice, “čednih mladih dam, ki spijo v predmestju v malih cimrih same”.

Vmes popotnik s “težkim kovčkom, spuščeni k nogam”, postaja na trgih, se zastrmi čez barje, sprašuje za najbližjo pot do živalskega vrta, posedla s pivom v gostilnah, “kot da prvokrat zadnjokrat bi pil”, da bi vpiljal in oživiljal drobce, ki se mu sproti (na)nizajo “nič več kot zgolj utvare in spomini”. Mnogokrat seveda pokuka izza kuliserije ulic na dvorišča, na gostilniške terase, v sobe osamljenih profesorice in zdravnic, ki naglas “podvomijo” o nespodobnostih strasteh, češ “pod pretvezo sanj pa izkaže se popotnika galan”. Ob tem seveda tudi pokljuka na študentsko najeto sobico, v kateri ga prevzema občutek, da “povsod je tuje in doma najtujše”. Ali še grenkeje: “Mesto je tuje. Mesta so vsa tuja. / Mesta so pravzaprav tujota sama”. Kakršna se je tudi zajedla, ko so se v mestu naplodile “zle žuželke”, da “skrbna javnost zbira se v oddelke, / ki naj z odločnim glasom patriotskim / iz mesta izžene tujce in žuželke”.

Milan Jesih z grenkim posmehom mnogokrat okrca mestne velmože, generale, “propadli blišč mestnega nogometa”, hkrati pa priklicuje retuširane spomine v obliki “ptice ne ne ribe”, ki “kamor gre, povsod zgubi se / in najde se kjerkoli tudi, misel, / in kamor gre in kjer je, vse ima s sabo: vse čas in ves spomin in vso pozabo”. Prav s temi prekrivajočimi se časovnimi nanosi, značilnimi tudi za prozo Jožeta Hudečka, je obarvan Jesihov ljubljanski “vodnik”, v katerem “večnost odsotno traja”, medtem ko “od turna krokar zablodel zakvaka / in zvon udari enkrat, nezmotljivo”. Nezmotljivo in usodno, kot so usodna mala človeška življenja v kolesju in drobovju mesta, v katerem “tako opomnjen in ogoljufan / greš, jebiga, naprej v pomladni dan” in “dlje, kot kdor in kar beži pred sabo, / ko beg je lov, / kamor daleč je kamor domov / v pozabo”. Jesihov časovni in krajevni diapazon, v katerega lirsko zazgodba na videz minljive pripetljaje, je sicer zemeljsko determiniran, hkrati pa seže tudi čez: vendar nikoli čez rob čarnega in vabečega vesolja, temveč v koordinate “imanentne mere” časa in kraja, ki vladata kot nevidni, a vselej pričujoči veliki brat.

Prav zato se mesto, da ne bi padlo v letargijo, prelevi v “čislana ostrodlakavega junaka”, morda celo povodnega moža, ki “samo pomigne jim smeje od šanka”, pa dame “že prihitijo – (ker) mesto imajo rade”. Spet drugič se sprašuje, kaj dela v njem kamen, “negiben, kljubovalen in nesramen” kamen, ki na koncu koncev pomrkne v ribniku in vetru, ki je spregledal “skozinsko trike izkušene kokete”. Njena nenadna prikazen, kot tudi druge, pa naj gre za varnostnika ali gogojevsko “mrtvo”, kaj kmalu ponikne v samotnost in navidezno idilo, ki polagoma blede v minljivost. Ali kot pravi pesnik: “In črički spet poprimejo viole / pa godejo Bogu vznesene sole / in jezero ob čoln in breg spet plivka, / spet se vsedilj iz kamna dela mivka”. Mivka, ki ne bo prizanesla niti mornarju, v

katerem se oglašča deček, niti ženam, ki se z vlakom peljejo k ljubčkom; s svojo drobljivostjo se bo seveda zajedla v vse pore storokega, stokrakega ali stovečnega mesta, ki v prvi pesmi bolj spominja na nočni postanek Jamesa Joycea v Ljubljani kot na prevzetost malega Bubija iz Kovačičevih *Prišlekov*, mesta, ki ga pronicljivo umeri “za vseh svetov vse tujce tujec”. Seveda tujčeva radovednost, celo voajerstvo, ni nikjer moteča ali vsiljiva; pravzaprav je pretanjeno diskretna in to daje tej poeziji še poseben čar.

Milan Jesih s svojo zadnjo pesniško zbirko *Mesto sto* ni le znova izmojstril jezika – v zbirki najdemo kopico njegovih sijajnih lirskih novotvorjenk (kamnje, urogati, plitčina, presmehiniti, neres steza, tujota, najtujše ...) – temveč znova dokazal, da poezija dandanes ni artificialno-demiurgična čipkarija, temveč pošten refleks vsakdanjika, ki se razbira iz verzov kot zaporedje sličic, katerih vezivo ni nobena moralistično-edukativna navlaka, temveč zdrava sokrvica, “obdarjena s pravo mero posmehljivosti, da ne podleže sentimentalnim sapicam (Ivo Svetina)”.

In prav blagodejne sapice, ki pihljajo iz te poezije, dramijo slovensko pesniško vodíno v prijetno mehko valovanje, ki sicer ne bo preraslo v vihar – to tudi ni bil pesnikov namen – seveda pa se tudi nikoli ne bo poleglo. Še več: s svojim guganjem bo mamljivo vabilo vedno nove čolnarje, ki jih bo, četudi bodo spustili vesla, odnašalo še bliže k svetlečemu se obzorju prave pesniške izpovedi.